

Andrzej Kędziora

ZAMOJSKI ADRES MACIEJA RATAJA

WZamościu toczy się dyskusja w sprawie pomnika Bolesława Leśmiana, m.in. miejsca w którym miałby stać. O wiele prostszą formą upamiętnienia są tablice. Taka pamiątka wymaga już jednak by łączyła się z konkretnym miejscem związanym z osobą czy wydarzeniem. Nie ulega wątpliwości, iż prestiż miasta podnosi ilość związanych z jego historią wybitnych postaci, a zatem i przypominających o tym tablic¹.

Takim szczególnym miejscem jest Katedra z licznymi tablicami, m.in. poświęconymi poecie Szymonowi Szymonowicowi i profesorom Akademii Zamojskiej. Sporo tablic umieszczono w ostatnich czasach w elewacji kościoła św. Krzyża. Upamiętniony został pobyt marszałka Józefa Piłsudskiego, kilkunastoletni pobyt Bolesława Leśmiana, miejsce urodzin Róży Luksemburg. W ostatnich latach przybyły tablice związanych z Zamościem – Marka Grechuty i Zdzisława Stroińskiego, a przygotowywane jest wmurowanie tablicy poświęconej Leonowi Skulskiemu. Na tablicę zasługuje Icchok Lejb Percec, gdyby tylko udało się takie jednoznacznie związane z nim miejsce ustalić. Warto kiedyś uczcić także epizodyczny pobyt na dworze ordynackim w Zamościu Tadeusza Kościuszki w 1792 r. i twórcy Hymnu Narodowego Józefa Wybickiego w 1795 r.

Do znanych postaci, które w XX wieku zetknęły się z naszym miastem należy Maciej Rataj (1884-1940) najbardziej znany po Witosie przywódca ruchu ludowego, Marszałek Sejmu RP w latach 1922-1927, jako marszałek Sejmu zastępował prezydenta - przez 5 dni w 1922 i 18 dni w 1926 r., był także ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

W Zamościu mieszkał od 20 IX 1918 do 5 II 1919 r., uczył w gimnazjach łaciny i języka polskiego (24 godz.). Związał się z miejscowym PSL, był we władzach Straży Obywatelskiej, należąc w tym okresie do czołowych postaci w mieście. Podczas manifestacji 13 X 1918 r. - pisał w pamiętniku - *objąłem w posiadanie ludu polskiego gmach pofranciszkański i wygłosiłem płomienną mowę*. Popularność zdobył radykalnymi wystąpieniami podczas czwartkowych jarmarków. Współredagował „*Gazetę Zamojską*”. Wybrany posłem został z okręgu zamojskiego mimo, że jak sam wspominał - *byłem w Zamojskiem homo novus, który w powiecie przemieszkał nie całe dwa miesiące* i wkrótce opuścił Zamość².

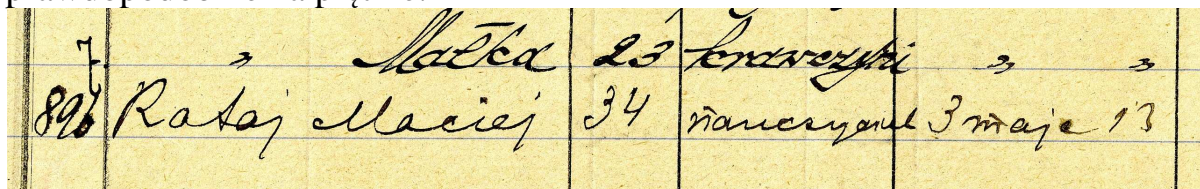
---

¹ A. Kędziora, *Tablice, popiersia, płyty pamiątkowe*, „Zamojski Kwartalnik Kulturalny” 1996, nr 4, s. 84-86; 1997, nr 1, s. 82-84

² A. Kędziora, *Encyklopedia Ludzi Zamościa*, Zamość 2008, s. 247. Rataj z pewnością odnosi się do faktycznego pobytu, daty na początku akapitu do formalnego okresu zamieszkania.

Jego pobyt w Zamościu upamiętnia wmurowana w ścianę Akademii, w której murach krótko pracował, tablica pamiątkowa (1970).

W aktach Miasta Zamościa odnalazłem również ślad, gdzie przez ten krótki czas mieszkał. Jego nazwisko widnieje w wykazie mieszkańców uprawnionych do udziału w wyborach do Sejmu Ustawodawczego w 1919 r. Zapisane zostało dodatkowo z adresem ul. Grodzka 13³. Jest to narożna kamieniczka, w której od kilkudziesięciu lat mieści się na parterze ekspozytura biura turystycznego „Gromada”. W tamtym czasie była własnością Lublinera. Mieszkał prawdopodobnie na piętrze.

Główna ulica staromiejska posiada już pamiątkę po innym słynnym jej mieszkańcu – Marku Grechucie. Z pewnością godną upamiętnienia postacią jest również Maciej Rataj⁴. W materiałach po Michale Pieszce zachowały się notatki udowadniające, iż naprzeciwko, wiedziony kolejami losu, przemieszkował przez jakiś czas także Wojciech Bogusławski nazywany ojcem Teatru Narodowego⁵. Nie wykluczone, że przy tej ulicy mógł też mieszkać i wspomniany Perce⁶. Przy Grodzkiej znalazła też miejsce zamojska Aleja Sław.

³ Archiwum Państwowe w Zamościu, Akta Miasta Zamościa 1915-1939, sygn. 27, Lista wyborców do Sejmu Ustawodawczego, miasto Zamość, okręg 3, s. 132.

⁴ Postulat upamiętnienia tego miejsca zgłosiłem w okolicznościowym referacie podczas uroczystej sesji MRN z okazji Święta Niepodległości 11 listopada 2006 r.

⁵ Muzeum Zamojskie, Zbiór rękopisów Michała Pieszki,teczka nr 64, s. 9-12.

⁶ A. Kędziora, *Percejana w zamojskim Archiwum*, „Archiwariusz Zamojski 2004”, Zamość 2004, s. 64.